

СТАН ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ПОТЕНЦІЙНІ ПОКУПЦІ

Н.І. Цегельник, здобувач
Житомирський національний агроекологічний університет
n.i.norinchak@mail.ru

Органічний рух в Україні розпочався наприкінці ХХ сторіччя, але відчутним став у 2005 р. До 2005 р. на органічному виробництві

переважно спеціалізувались великі господарства. В основному вони експортували свою продукцію в країни ЄС (Європейського Союзу). В останні 5-7 років цим видом діяльності особливо зацікавились відносно невеликі господарства, які, в основному працюють, щоб наповнити продуктами харчування внутрішній ринок [2]. Розвиток органічного землеробства є перспективним для України, це призведе до збільшення обсягів експорту сільськогосподарської та готової харчової продукції, активніше сприятиме вирішенню продовольчої проблеми.

Офіційні статистичні огляди IFOAM підтверджують, що якщо на початок 2003 р. в Україні було зареєстровано 31 господарство, що отримало статус «органічного», то в 2012 р. нараховувалось вже 164 сертифікованих органічних господарства, а загальна площа сертифікованих органічних сільськогосподарських земель склала 272850 га [1].

Міжнародна федерація органічного сільськогосподарського руху (IFOAM) дає таке визначення: «Органічне сільське господарство – це виробнича система, яка підтримує здоров'я ґрунтів, екосистем і людей. Воно залежить від екологічних процесів, біологічної різноманітності і природних циклів, характерних для місцевих умов, при цьому виключається використання шкідливих ресурсів, які викликають несприятливі наслідки. Органічне сільське господарство поєднує в собі традиції, інновації та науку з метою покращення стану навколишнього середовища і сприяння розвитку справедливих взаємовідносин і належного рівня життя для всього вищезазначеного» [4].

Узагальнивши існуючі вимоги до органічного виробництва в аграрному секторі економіки, виокремлено такі його особливості: 1) процес виробництва регулюється стандартами (правилами, нормами), підлягає обов'язковій сертифікації та контролю незалежними установами; 2) ґрунтується на загальних принципах сприяння розвитку біологічних процесів у агроєкосистемах з максимальним використанням їхніх внутрішніх природних ресурсів; 3) регулюється спеціальною законодавчо-нормативною базою; 4) органічна продукція підлягає обов'язковому маркуванню відповідно до стандартів (правил, норм) виробництва.

Органічна сільськогосподарська продукція є більш якісною за своїми санітарно-гігієнічними характеристиками, у разі її споживання зменшується можливість потрапляння в організм людини шкідливих речовин, а також речовин, вплив яких на стан людини ще недостатньо вивчено. Встановлено, що органічне виробництво в аграрному секторі

передбачає обґрунтоване поєднання традиційної фермерської практики з найновішими результатами наукових досліджень і розробок, що дає змогу забезпечити його результативність.

Дослідження органічного виробництва в аграрному секторі показало, що сьогодні воно є найдинамічнішою галуззю у світовому аграрному секторі за рахунок стабільних і високих темпів росту у 160 країнах світу. Під органічним виробництвом у світі зайнято 37 млн га, з яких 32,4% розташовані в Австралії, 11,4% – в Аргентині і 5,1% – у США. Щорічний приріст становить більше 10 відсотків. Це створює передумови для розвитку ринку органічної продукції [3].

Суб'єктами ринку органічної продукції виступають покупці та продавці і кожен з них має свою мету на ринку. На основі спостережень встановлено, що типовими покупцями органічної продукції є насамперед люди з високим рівнем доходу які споживають раціональну норму продуктів харчування і прагнуть купувати більш якісний товар та сім'ї з дітьми дошкільного віку (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика типового покупця органічної продукції

Ознака	Характеристика
Вік	Молодь – модно, люди старшого віку – турбота про здоров'я
Стать	Жінки більш схильні до турботи до власного здоров'я
Місце проживання	Міста-мільйонники, частково – обласні центри
Сімейний стан	Сім'ї, що мають дітей дошкільного віку
Рівень освіти	Люди з вищою освітою, які усвідомлюють необхідність сталого розвитку та збереження навколишнього природного середовища для майбутніх поколінь
Харчові вподобання	Під час вибору продуктів харчування детально вивчають склад товару, його якість, походження, спосіб виробництва, відповідність екологічним стандартам
Купівельна спроможність	Люди з високим рівнем доходу, які споживають раціональну норму продуктів харчування і прагнуть купувати більш якісний товар
Сфера діяльності	Сільське господарство, медицина, торгівля, освіти
Стан здоров'я	Люди, які мають проблеми зі здоров'ям і тому споживають органічну продукцію з лікувально-профілактичною метою
Щомісячні витрати	Витрати на органічну продукцію становлять до 50 % сукупного доходу сім'ї

Для розвитку ринку органічної продукції в Україні необхідно: розвивати сільськогосподарську кооперацію; створювати спеціалізовані місця для цієї продукції на гуртових ринках; сприяти розвитку експорту органічної продукції; організовувати спеціалізовані ярмарки, виставки та фестивалі. Встановлено, що вирішальний вплив має купівельна спроможність, адже відомо, що малозабезпечені люди не можуть навіть за великого бажання дозволити споживати дорожчі продукти. Щодо батьків, які мають дітей дошкільного віку, то вони навіть за недостатнього матеріального рівня намагаються забезпечити своїх дітей якісними продуктами харчування.

Вітчизняний ринок органічної сільськогосподарської продукції має значний потенціал, оскільки його обсяг є найменшим серед сусідніх європейських країн, тоді як за площею сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом Україна відстає лише від Чеської Республіки та Польщі.

В Україні існує чотири шляхи збуту органічної продукції: спеціалізовані прилавки у великих супермаркетах (Good Wine, Billa, Metro, Мегамаркет, Фуршет, Чумацький шлях, Велика кишеня, Наш Край, Еко-маркет, Сільпо, Караван, Novus); спеціалізовані органічні бутіки, лавки, магазини; доставка через Інтернет-магазини (по містах-мільонниках) та експорт.

При розрахункових відносинах органічної продукції першочергове значення має:

- ♦ ціна, яка є важливим регулятором взаємодії суб'єктів ринкових відносин і формує дохід продавців і витрати покупців. Ціни органічного виробництва є досить нестабільними та коливаються залежно від врожаю та експортно-імпортних операцій;

- ♦ якість – її екологічна чистота і безпека для навколишнього середовища є основними факторами конкурентоспроможності аграрного виробництва.

Враховуючи недосконалість кон'юнктури вітчизняного ринку органічної сільськогосподарської продукції, нами визначено складові для її позитивного розвитку, які ґрунтуються на: відповідному рівні цін на органічну сільськогосподарську продукцію; розвитку каналів збуту та поінформованості громадськості про переваги органічної продукції; посиленні національної системи гарантій органічної продукції для захисту українських споживачів; розвитку та налагодженні діяльності організаційних структур ринку; прийнятті національних стандартів щодо інспекції та сертифікації органічного виробництва в аграрному секторі; встановленні відповідальності суб'єктів господарювання за порушення правил виробництва,

збирання, зберігання та транспортування органічної сільськогосподарської продукції; розширенні каналів збуту вітчизняної органічної продукції; розвитку системи інформаційного забезпечення [3].

На нашу думку, облікове відображення органічної продукції необхідно формувати окремо від звичайної продукції на рахунках бухгалтерського обліку та відображати наявності, руху і використання ресурсів для органічного виробництва в побудованій обліковій політиці. При деталізації інформації на рахунках бухгалтерського обліку, можливо буде визначити: економічні показники щодо характеристики обсягів доходів від реалізації, рентабельності певного виду органічної продукції і в цілому по органічних господарствах, що в подальшому можливо використовувати для прийняття управлінських рішень; місце держави у виробництві органічної продукції, а саме державної підтримки та дотацій в органічне землеробство.

Отже, переорієнтація аграрного виробництва на органічну продукцію суттєво вплине на позиціонування України у світі, покращить фінансовий стан сільськогосподарських товаровиробників, оскільки доходи від виробництва цього виду продукції значно вище, ніж на звичайну.

Література

1. Органік в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.organic.com.ua>.
2. Федерація органічного руху в Україні – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-41-21>.
3. Чайка Т.О. Розвиток органічного виробництва в аграрному секторі економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економічних наук: 08.00.03 "Економіка та управління національним господарством" / Т. О. Чайка. – Миколаїв, 2012. – 20 с.
4. IFOAM Basic Standards (approved by the IFOAM General Assembly, Victoria, Canada, August 2002). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: www.ifoam.org.